

SP4MP MTO2

Projekt

Gavlíková Sylvie

Téma výzkumu:

Výzkumným tématem diplomové práce je rozvoj, tvoření a chápání rýmů u dětí s narušeným vývojem řeči.

Rozvoj gramatické stránky řeči u dětí v předškolním věku je důležitým úkolem předškolního vzdělávání v rámci rozvoje komunikačních kompetencí. Oblast gramatické roviny, tedy i chápání a tvorba rýmů, kterou se výzkumné šetření zabývá, je nutné u dětí s narušeným vývojem řeči rozvíjet. Důvodem jsou pozdější možné problémy se zvládnutím pravidel českého jazyka na základní škole, ale také jejich praktické využití a aplikace v komunikaci v každodenních situacích.

Výzkumný problém:

Využití vhodných pomůcek pro rozvoj, tvoření a chápání rýmů u dětí s narušeným vývojem řeči.

Cíl výzkumu:

Hlavním cílem výzkumného šetření je vytvoření pomůcek na rozvoj jazykového citu a chápání a tvoření rýmů u dětí s narušeným vývojem řeči a dále jejich praktické využití v rozvoji komunikačních kompetencí dětí. Mezi parciální cíle výzkumného šetření patří: ověření efektivity práce s novými pomůckami, zjištění úrovně jazykového citu u dětí s narušeným vývojem řeči a to před cíleným cvičením s pomůckami a zjištění úrovně jazykového citu také po cíleném využívání vytvořených pomůcek a cvičení.

Hlavní výzkumná otázka:

Jakým způsobem mohou vhodné pomůcky pozitivně ovlivnit rozvoj chápání rýmů u dětí s narušeným vývojem řeči?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jaký je stav gramatické roviny řeči u dětí s narušeným vývojem řeči v předškolním vzdělávání?

Je dostatečně věnována pozornost této oblasti? Je vůbec nutné se jí věnovat nebo se tato oblast vývoje řeči rozvíjí spontánně při komunikaci s „mluvícím“ okolím (mějme na paměti děti s narušeným vývojem řeči)?

Volba výzkumné strategie:

Práce se zaměřuje na *rozvoj* jazykové roviny, na *využití* pomůcek, zjištění jejich *efektivnosti*, proto je pro výzkum zvolen **kvalitativní** způsob sběru dat. Důvodem je také výběr vzorku, který je záměrný, dán určitými kritériem. Jedná se o sběr více informací s menším počtem výzkumných jednotek ve vzorku. Dalším důvodem jsou také metody sběru dat, které jsou nestandardizované.

Metody sběru dat, počet a kontaktování výzkumných jednotek:

Nejvhodnější metodou sběru dat bude zúčastněné pozorování a přímá spolupráce s výzkumným vzorkem. Je nutné se zaměřit na určité oblasti vývoje řeči a získané poznatky zaznamenat. Doplňkovou metodou bude analýza logopedických vyšetření. Práce bude doplněna o krátké kasuistiky.

Počet zkoumaných jednotek se bude pohybovat od 3 do 10. Spolupráce bude probíhat v jednom nejmenovaném zdravotnickém zařízení. Předem je nutné provést souhlas vedoucího zařízení, a také zákonných zástupců.

Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat:

Jako nejvhodnější metoda sběru dat bude tedy zvoleno zúčastněné pozorování. Nejprve však bude provedena analýza logopedických vyšetření a zjištění aktuálního stavu jednotek ve výzkumném vzorku. Následuje zjištění úrovně jejich komunikačních kompetencí ve všech jazykových rovinách řeči (lexikálně-sémantická, morfologicko-syntaktická, foneticko-fonologická, pragmatická rovina). Dále bude zjištěn aktuální stav jazykového citu a chápání rýmů.

Výzkumnému vzorku bude zadáno v průběhu celého šetření několik úkolů, které jsou zaměřeny na rozvoj gramatické stránky řeči. Po jisté době (na počátku, v průběhu, v závěru výzkumu) bude zaznamenáván pokrok v daném úkolu.

Příklad:

Výzkumná jednotka č. 1	Před zahájením práce s pomůckami	V průběhu intenzivního využívání pomůcek	Po skončení využívání pomůcek
Stupňování přídavných jmen			

Do jednotlivých tabulek bude zaznamenáno:

1. schopen samostatně
2. schopen s částečnou dopomocí
3. schopen s úplnou dopomocí
4. neschopen

Dopomoc se hodnotí podle znění a množství pokynů, které je nutné dítěti předložit, aby bylo schopno zadaný úkol plně zvládnout. Například hodnotíme stupňování přídavných jmen podle toho, zda je dítě schopno splnit úkol samostatně, s částečnou nebo úplnou dopomocí a neschopno utvořit stupně vůbec.

Úryvek nástroje sběru dat:

Postup práce při hodnocení tvoření rýmovaných párů:

Dítěti je předložen jeden obrázek ‚šiška‘ a zadán úkol: ‚Co se rýmuje se slovem šiška?‘ Pokud vymyslí alespoň jedno slovo rýmující se právě se slovem šiška, je tento úkol vyhodnocen jako ‚schopen samostatně‘. Vymyslí-li slovo špatně nebo nevymyslí vůbec, je mu

nabídnuta podpora za využití obrázků. Dítě dostává tedy další úkol: „Na obrázku je šiška, liška, opice. Které dva obrázky se spolu rýmují?“ Zvládne-li tento úkol, pak je vyhodnocen jako ‚schopen s částečnou dopomocí‘. Není-li ale ani po této instruktáži schopen zvládnout zadaný úkol, je mu poskytnuta další podpora za využití upřesňujících instrukcí: „Rýmuje se šiška-liška, nebo se rýmuje šiška-opice?“ Po tomto je hodnocení označeno jako ‚schopen s úplnou dopomocí‘. Pokud ale dítě nezvládne ani tuto poslední nabídnutou pomoc, je jeho plnění vyhodnoceno jako ‚není schopen‘.

Možné praktické a etické problémy:

Výhodou je zde velký počet zkoumaných jednotek, ze kterého lze vybrat vhodné kandidáty, kteří budou odpovídat stanoveným kritériím. Problém se však může vyskytnout při nesouhlasu vedoucího zařízení nebo zákonných zástupců. Další nevýhodou může být také častá absence jedné či více zkoumaných jednotek v průběhu šetření, a následné ovlivnění výsledků výzkumu.

Terénní poznámky, záznam:

Při samotném výzkumu je nutné se zaměřit také na chování výzkumných jednotek, a to při úvodním setkání, v průběhu provádění výzkumu, za přítomnosti zkoumající tedy cizí osoby, a také ke konci výzkumu, tedy po určité době. V těchto etapách je nutné se zaměřit nejen na chování, ale také na spolupráci, práceschopnost, způsob vykonání zadaných úkolů, reakce na zadání úkolů, chování při provádění úkolů – jestli má zájem/nemá zájem, zda si při provádění úkolů ví rady/neví rady, zda potřebuje pomoc jiné osoby/vystačí si sám. Podle toho bude přizpůsoben způsob předložení úkolu, přístup k výzkumné jednotce a zvolení vhodných pokynů.

Námět k modifikaci výzkumného návrhu na základě zkušenosti z terénu.

Změna se týká právě zlepšení zvolených instrukcí. Je nutné si předem stanovit přesný způsob pokynů, tedy otázek, které budou k výzkumným jednotkám směřovány. Měly by být jasnější, srozumitelnější, ne příliš dlouhé, ale zachovat by se měl jejich kontext.

Také je potřeba vhodně zvolit zaznamenávání získaných poznatků, a to buď v průběhu šetření, nebo bezprostředně po něm. Zaznamenávání poznatků v průběhu šetření může působit rušivě a odvádět pozornost od vypracovávání úkolů. Při zaznamenávání poznatků bezprostředně po skončení je možné, že některé důležité informace budou zapomenuty.

Řešením by byla předpřipravená tabulka s přesnými instrukcemi, a způsob zaznamenávání pouze jednoduchým označením, podtržením, zakroužkováním apod. Po skončení pak připsány jednotlivé poznámky a postřehy.

Seznam literatury

BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 200 s. ISBN 978-80-210-4454-8

KLENKOVÁ, J. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. 1. vyd. Brno: Grada, 2006. 224 s. ISBN 80-247-1110-9

LECHTA, V. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 359 s. ISBN 80-7178-801-5

LECHTA, V. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. 1. vyd. Praha: portál, 2005. 386 s. ISBN 80-7178-961-5

LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003. 156 s. ISBN 80-7315-038-7

MIKULAJOVÁ, M. RAFAJDUSOVÁ I. *Vývinová dysfázia špecificky narušený vývin řeči*. 1. vyd. Bratislava: Vlastním nákladem, 1993. 288 s. ISBN 80-900445-0-6

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3

SOVÁK, M. *Logopedie předškolního věku*. 2. vyd. Praha: SPN, 1984. 224 s.

ŠKODOVÁ, E. JEDLIČKA, I. *Klinická logopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 612 s. ISBN 80-7178-546-6

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení: specifické vývojové poruchy čtení, psaní a dalších školních dovedností*. 10., zcela přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2003. 264 s. ISBN 80-7178-800-7

DLOUHÁ, O. A Longitudinal Study of Children with Developmental Dysphasia [online]. 27. 11. 2007 [cit. 28. 4. 2011]. Available on the World Wide Web: <http://pmr.cuni.cz/Data/files/PragueMedicalReport/2007_4/pmr_04-2007_dlouha-otistena.pdf>

Vyhláška MŠMT č. 72 ze dne 9. února 2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, [cit. 10. 11. 2006]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/sb020_05.pdf>

Vyhláška MŠMT č. 73 ze dne 9. února 2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, [cit. 28. 11. 2006]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/sb020_05.pdf>

Projekt je dobrý a poctivě zpracovaný, jen pozor na některé formulace a také na podobu výzkumných otázek (viz komentáře).